

فرصت‌های توسعه تجارت ایران و افغانستان

توحید ورستان

ایران و افغانستان با وجود چالش‌های مختلف، اشتراکات فرهنگی، عقیدتی و فکری عمیقی دارند که بر همه این چالش‌ها فائق آمده و روابط دو طرف را تحکیم می‌کند. در واقع، زمینه‌های زیادی برای همکاری‌های دوجانبه در سطوح منطقه‌ای و بین‌المللی به ویژه در اقتصاد وجود دارد که تأیید می‌کند دایره تفاهم بسیار بزرگتر از موضوعات بحث برانگیز بین آنها است. برای نمونه، در چندین زمینه مانند امنیت، تجارت و مهاجرت نیاز به همکاری و هماهنگی دوجانبه است تا همکاری دو کشور بتواند به تقویت ثبات در منطقه و کاهش تنش‌ها کمک کند. در این میان، طالبان برای مقابله با مشکلات اقتصادی به همکاری با کشورهای همسایه به ویژه ایران نیاز دارد تا بتواند نیازهای ارزی و کالایی خود را تأمین کند. به نظر می‌رسد، دولت‌مردان طالبان با درک این موضوع به دنبال گسترش روابط تجاری با ایران هستند که سفر اخیر هیات اقتصادی به تهران در همین راستاست. البته بستر و زمینه این همکاری نیز وجود دارد که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

■ سایه تحریم بر اقتصاد دو کشور

ساختار جهانی همیشه در حال تحول بوده و در حال حاضر نیز شاهد گذار از نظم جهانی تک قطبی به چندقطبی است. این دگرگونی ناشی از عوامل متعددی است که از شکست سازمان ملل تا مداخلات نظامی و تصمیمات یکجانبه آمریکا در مسائل مختلف جهانی را شامل می‌شود. از زمان پایان جنگ جهانی دوم، ایالات متحده مسئول تقریباً ۸۱ درصد از جنگ‌های جهانی بوده است. علاوه بر این، از زمان اوج گیری جنگ سرد، تنها ابرقدرت جهان بوده است. ایالات متحده در جستجوی اهداف استراتژیک و اقتصادی خود به چندین کشور در سراسر جهان حمله کرده و بسیاری از کشورهای خاورمیانه را در طول سال‌های اخیر به ویرانی تبدیل کرده است. این کشور به بهانه حمایت از حقوق بشر، تحریم‌هایی

را علیه کشورهای رقیب خود اعمال و این واقعیت را نادیده گرفت که خود مرتکب جنایات جنگی بسیاری در افغانستان، عراق، ویتنام و بسیاری از کشورهای دیگر شده است. در حال حاضر، افغانستان و ایران نیز با تهاجم نظامی و اقتصادی آمریکا مواجه هستند. تحریم اقتصادی، این دو کشور را برای دستیابی به اهداف منطقه‌ای و جهانی خود هدف قرار می‌دهد. افغانستان پس از خروج نیروهای آمریکایی با مشکلات اقتصادی مواجه بوده، زیرا دارایی‌های آن به ارزش تقریباً ۳۰۵ میلیارد دلار در سوئیس به دلیل تحریم‌های اعمال شده توسط ایالات متحده مسدود شده است. علاوه بر این، دولت جدید طالبان توسط هیچ کشوری در جهان تاکنون به رسمیت شناخته نشده است. بنابراین، دولت افغانستان برای برقراری روابط تجاری قابل توجه با سایر کشورها مشکل دارد. از سوی دیگر، آمریکا تحریم‌هایی را علیه ایران نیز اعمال کرده است که مانع از روابط تجاری این کشور با کشورهای غربی می‌شود. در نتیجه دو کشور ایران و افغانستان تصمیم گرفتند روابط خود را تقویت کنند. دو کشور پتانسیل اقتصادی و تجاری عظیمی دارند؛ برای نمونه افغانستان دارای منابع معدنی به ارزش بیش از ۱ تریلیون دلار است و ایران نیز ذخایر عظیمی از انرژی دارد. علاوه بر این، ایران از طریق مسیر دریایی خود به عنوان محور کلیدی برای تجارت افغانستان محصور در خشکی با کشورهای خلیج فارس و کشورهای مختلف در سراسر جهان عمل می‌کند. دولت طالبان در افغانستان نیز به دنبال فناوری پیشرفته برای مقابله با نیازهای اقتصادی خود است و این امر کابل را به ایران پیشرفته از نظر تکنولوژی نزدیکتر می‌کند. اگرچه دو کشور اختلافات جدی داشتند، اما برای دستیابی به منافع متقابل و کاهش وابستگی خود به غرب، بدون تردید روابط خود را گسترش خواهند داد.

■ تأثیر مولفه بریکس

اخیراً، اتاق بازرگانی ایران میزبان نشست عالی رتبه با مقامات افغانستان بود که این کشور علاقه زیادی به پتانسیل بخش خصوصی ایران نشان داد. به باور کارشناسان اقتصادی؛ ایران و افغانستان دارای ظرفیت‌های گسترده‌ای برای تقویت

روابط اقتصادی و تجاری خود هستند. در این دیدار دو کشور پنج توافقنامه اقتصادی مختلف برای گسترش همکاری‌های اقتصادی و تجاری متقابل امضا کردند. همکاری در بخش‌های مختلف از جمله مناطق آزاد تجاری، هوانوردی غیرنظامی، معدن، حمل و نقل و فولاد در این قراردادها گنجانده شد. حسن کاظمی قمی، نماینده ویژه جمهوری اسلامی ایران در افغانستان نیز طی سخنانی از آمادگی ایران برای افزایش همکاری‌های دوجانبه برای ایجاد ثبات در همسایه خود یعنی افغانستان و کاهش مشکلات این کشور خبر داد. این سرمایه گذاری مشترک همچنین با هدف تقویت نهادهای اقتصادی، شرکت‌ها و مؤسسات اقتصادی برای گسترش روابط بلندمدت اقتصادی ایران و افغانستان انجام می‌شود. نورالدین عزیزی سرپرست وزارت تجارت و صنایع افغانستان نیز اشاره کرد که کشورش به دنبال افزایش تجارت دوجانبه با ایران تا ۱۰ میلیارد دلار است.

از سوی دیگر، گسترش روابط دوجانبه برای افغانستان نیز مفید است. این کشور می‌تواند از ظرفیت‌های فناورانه ایران برای استخراج مواد معدنی خود استفاده کند. افزایش گرایش ایران و افغانستان باعث توقف افزایش انحصار چین در افغانستان نیز خواهد شد و همچنین این روابط دسترسی افغانستان به آب‌های گرم را فراهم و به آن در ایجاد اتحادهای تجاری با کشورهای خلیج فارس و سایر نقاط جهان کمک می‌کند. هر دو کشور دارای

منافع و دیدگاه‌های متعددی هستند که روابط آنها با تحریم‌های غرب تثبیت‌تر شده است. بنابراین ایران و افغانستان، از جمله حامیان بزرگ چندجانبه گرایی هستند بطوریکه به سمت تقویت روابط با روسیه و چین حرکت کرده‌اند. همچنین، ایران در حال حاضر عضو بریکس بوده و افغانستان علاقه قابل توجهی به عضویت بریکس نشان داده است. این امر باعث تقویت بیشتر روابط آنها و افزایش چشم انداز مشارکت آنها شده است.

■ اهمیت راهبردی راه آهن خواف-هرات

در سال ۲۰۲۲ مدیرعامل راه آهن ایران و همتای افغانستانی آن برای بررسی راه‌های از سرگیری راه آهن خواف - هرات دیدار کردند. این مسیر برنامه‌ریزی شده تا شهر صنعتی هرات ادامه و به بازسازی و توسعه افغانستان کمک می‌کند. بخت الرحمن شرافت، رئیس راه آهن افغانستان از توسعه روابط با ایران استقبال کرده و خواستار همکاری مسئولان وزارت راه و شهرسازی ایران برای از سرگیری ساخت خط آهن خواف - هرات شده است. در دسامبر ۲۰۲۰، ایران و افغانستان اولین خط ریلی برون مرزی بین دو کشور را افتتاح کردند. کار بر روی خط راه آهن ۲۲۵ کیلومتری جهت اتصال خواف در شرق ایران به هرات در غرب افغانستان، در سال ۲۰۰۷ آغاز شد. البته، برنامه‌های بیشتری برای گسترش این خط به شرق افغانستان برای اتصال به راه‌آهن تاجیکستان و مسیرهای

چین وجود دارد. همچنین، تحولات دیگری برای ادغام افغانستان در طرح «کمربند و جاده» چین و ترانزیت آسیای مرکزی در حال وقوع است. ترکمنستان در همسایگی افغانستان، در حال توسعه مسیر راه‌آهن به سمت هرات است. هرات شهری با ۵۵۰ هزار نفر جمعیت، از دیرباز قطب استراتژیکی در راه ابریشم بوده است. این شهر نقش عمده‌ای در تجارت افغانستان با ایران دارد. بنابراین اتصال آن با راه آهن ایران، دسترسی هرات را به کریدور شمال-جنوب و بازارهای خاورمیانه، هند و آسیای جنوب شرقی فراهم می‌کند. پیش‌بینی می‌شود که تردد بار سالانه حدود دو میلیون تن باشد که نفت، مصالح ساختمانی و مواد غذایی از ایران وارد و در مقابل غلات، خشکبار، گیاهان و تجهیزات پزشکی از افغانستان وارد شود. البته با وجود داشتن سهم ۳۵ درصدی ایران در واردات افغانستان، تنش‌ها بر سر مسائل آب همچنان ادامه دارد.

شواهد نشان می‌دهد که ایران سهم حق خود را از رودخانه هیرمند افغانستان دریافت نمی‌کند که به دلیل محدودیت‌های ناشی از عملیات سدسازی کابل بر جریان آب در پایین دست است. در حالیکه دولت طالبان کاهش جریان ورودی ناشی از بارندگی ناکافی سالانه را دلیل این امر می‌داند. در واقع، با وجود برخی چالش‌ها هنوز بسترها و زمینه‌های بسیاری برای تعمیق و گسترش روابط اقتصادی ایران و افغانستان وجود دارد.

استاندار هرمزگان:

بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری تاریخ ایران در حوزه بنادر انجام شد

و سخت‌افزاری بنادر و دریانوردی استان هرمزگان را به صورت همگام پیش‌بریم. وی با بیان این نکته که تمرکز اصلی استان هرمزگان در اولویت اول روی اقدامات نرم‌افزاری است، بیان کرد: استانداردسازی مولفه‌های مختلف بنادر و دریانوردی از جمله شناورها از اهمیت ویژه‌ای برای استان برخوردار است و در این راستا از ظرفیت‌های بیمه‌ای نیز استفاده خواهد شد. استاندار هرمزگان با اشاره به جذب بیش از ۳۲۰ هزار میلیارد ریال سرمایه‌گذاری در حوزه بنادر و دریانوردی هرمزگان، تشریح کرد: بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری تاریخ ایران در حوزه بنادر به ثبت رسید و ۳۲۲ هزار و ۵۹۱ میلیارد ریال سرمایه در قالب ۱۰ طرح جذب شد.

مهمی در تحقق اهداف اقتصاد دریامحور دارد که خوشبختانه در دولت سیزدهم به خوبی وارد میدان شده است. استاندار هرمزگان با ذکر این نکته که استان هرمزگان یکی از محورها و جامعه هدف سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری در خصوص اقتصاد دریامحور است، تصریح کرد: دریا دارای ظرفیت‌های متنوع و وسیعی است که باید با بهره‌گیری از نظر متخصصان و نخبگان برای بالفعل کردن این ظرفیت‌ها برنامه‌ریزی کرد. دوستی، موضوع دریا و اقتصاد دریا را یکی از موضوعات بسیار مهم و راهبردی استان هرمزگان دانست و خاطرنشان کرد: باید بتوانیم توسعه نرم‌افزاری

استاندار هرمزگان، با اشاره به جذب بیش از ۳۲۰ هزار میلیارد تومان سرمایه، گفت: بزرگ‌ترین سرمایه‌گذاری تاریخ ایران در حوزه بنادر با انعقاد ۳۱ تفاهم‌نامه منعقد شد.

مهدی دوستی، با اشاره به انعقاد ۳۱ تفاهم‌نامه سرمایه‌گذاری در حوزه بنادر، اظهار کرد: تفاهم‌نامه‌های سرمایه‌گذاری متعددی در سطح کشور پیرامون اجرای طرح‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری بندری و دریایی منعقد شد که توسعه زیرساخت‌ها و تأمین تجهیزات در ذیل این طرح‌ها قرار داشت. وی، با اشاره به تفاهمات انجام شده برای جذب ۷۴ هزار میلیارد ریال اعتبار در حوزه گردشگری دریایی، عنوان کرد: سازمان بنادر و دریانوردی نقش